

pežno-ponavljavni, kot samó „ponavljavni“, ki motijo s tem imenom marsikoga.

Kakšni so pa pravi ponavl. glagoli? Pravi ponavljavni glagoli so tisti, ki nam oznanjujejo djanje ponavljano ne gledé na sedanost njegovo, — ali z drugimi besedami: kateri nam pravijo spleh, da se djanje ponavlja, pa ni, da bi se moralo ponavljati ali goditi ravno ondaj, kedar govorimo od njega. Nemec pritikuje ondaj rad svoj „pflegen“. Taki bi bili ti-le: spávati, pisávati, delávati, križevati itd., kakor govoré Čehi, namesto: večkrat spati, pisati, delati, križati itd., to je, zu schreiben, zu schlafen ... pflegen. Ali takih glagolov pogrešam močno v mili slovenščini *).

Malo da ne z vsemi svojimi ponavljavci odgovarjamo, kakor sem že povedal, tudi na vprašanje: kaj delaš ravo zdaj? Tedaj niso pravi ponavljavci. Glagoli naši „sramujem se, vezujem, vlačim“ itd., bi bili pravi ponavljavci iz glag. terpežnih: „sramim se, vežem, vlečem; ker smo pa pozabili terpežni glagol sramim se, zato moramo rabiti zdaj ponavljavnega za terpežno in za ponavljano djanje. „Vezovati“ iz „vezati“ nam ne pomeni „večkrat vezati“, ampak drugačno djanje, kakor že vemo, ne le večkratno, ampak tudi terpežno enkratno. Vlačiti, nositi, voziti so posebno v pomenu „herum“ (gehen, schleppen, tragen, führen) tudi terpežni; tedaj tudi ne pravi ponavljavci; vlačiti ima še poseben pomen terpežnega enkratnega djanja: vlačiti z brano. Kaj to delaš? Vlačim. V izreku „v šolo hoditi“ (die Schule besuchen, d. i. in die Schule zu gehen pflegen) je glag. „hoditi“ pravi ponavl. glag., tako tudi v izgledu: „po tem potu hodimo (pflegen wir zu gehen) v cerkev“; ni pa ponavljaven, ampak terpežen s posebno pomembo nemškega „herum“, če kliče mati sinka, ki se poteplje: „kod hodiš (wo gehst du herum)? ali ne greš domu?“

Eno poglavitno djanje se godí včasih z nekako posebnostjo; postavim, včasih piše človek iz glave, včasih mora pisati iz drugega spisa ravno tiste besede, ki so ondí: describere, abschreiben; včasih pa le svoje ime pod kak spis: sub-scribere, unterschreiben itd. Take posebne spremembe v poglavitnem djanju oznanjujejo po tem takem v latinščini, v nemščini itd. predlogi. Taka je od nekdanj tudi v slovenščini: pre-pišem, pod-pišem, iz-pišem itd. Ali, ker je právil tak nedoveršiven glagol, ako so mu pristavili predlog, le doveršeno djanje, pa je vendar treba tudi od djanja, nekoliko spremenjenega, kedar se ravno godí, nedoveršivo ali terpežno govoriti, da ve vsak, da se djanje godí, da ter pí ravno zdaj; zato so dajali nekdanji

*) Naj več glag. ponavljavnih imajo Čehi. Kako imenitni so gl. ponavl. za razločno govorjenje, to nam kažejo sledeči izgledi: „Kralj Matjaš spi (česki tudi: spí) že nad 300 let. Brat moj spi (česki spáva) pri meni že 20 let.“ — Drugi Jugoslovani imajo sicer tudi gl. „spavati“, ali pozabili so terpežnega „spati“; zato jim je „spavati“ kakor nam „spati“ terpežen in ponavl. Ravno tako loči Čeh natanko „píjem“ od „pívam“ (celó pívavam, sehr oft zu trinken pflegen. ne pomenja ravno tistega, kar nam „popívam“, ki na pijanstvo spominja); — tako ločijo tudi dobro „delam“ od „delávam“ itd. Poslovenite sledeča stavka najprej z glagoli slovenskimi, potem pa z znanimi českimi; prepričali se bodete, kolik razloček: Er pflegt auf diesem Bette zu schlafen, aber jetzt schläft er nicht. Er pflegt in dem Zimmer darneben zu arbeiten, aber eben jetzt arbeitet er nicht darin. Vsako narečje slovansko ima svojo prednost; mi imamo dvojniki (dual), drugi pa kaj drugega. Ne smemo misliti, da zato, ker smo ohranili dvojniki starosl. je pri nas vse bolje kot drugot. Drugi Slovani ne morejo pozabljenega dvojnika več vpeljati; mi pa imamo še oboje glagole, le rabimo jih včasih krivo. S tem pa tudi nisem hotel reči, da frequentativa česke berž vpelimo v slovenščino. Po velevanju ali po izmišljenih pravilih se ni izkrojil še noben jezik. Le pravim, kako je pri nas, kako pri drugih. Pis.

Slovenci takim glagolom doveršivnim, druge — polnoglasnejše (ne vselej dalje) oblike pa so bili (s pomembo posebnega djanja po predlogu vred) spet terpežno-nedoveršivni; p. tresem (trp. nedov.), raztresem (dov.), raztrésam (spet terpežno — nedoverš. s posebno pomembo: „raz-“); zdravim (trp. ned.), pozdravim (dov.), pozdravljam (spet trp. ned.); ročim (trp. ned.), poročim (dov.), poročam (spet trp. ned.); leteti (trp. ned.), odleteti (dov.), odletati (spet trp. ned.), pa s posebno pomembo po predlogu; zakaj vsak vidi menda, da glagol „raztresam“ ni izpeljan naravnost iz glag. nedov. „tresem“, ampak iz „raztresem“, ta pa iz tresem. Glag. „raztresam“ ni tedaj ponavljaven od „tresem“, ampak terpežen od doveršivnega glag. „raztresem“. Taka je tudi z drugimi enakimi. Vsak vidi menda tudi, da „tresem“, pa raztresam ni eno, da si nam pravita oba glagola sedanje djanje. Oblika „-ávam“ ali „-ujem“ je pa pre-narejala take s posebnim pomenom terpežno-nedoverš. glagole v ponavljavne: raztresujem, pozdravljujem, poročujem, odletujem, zu verschütten, zu grüssen ... pflegen *). Toda pozabili smo pri nekterih glagolih terpežno, pri nekterih pa ponavljavno obliko; zato mora zdaj ena opravljati dvojo službo. Tako nekterim Slovencom klicar še „oznanja“, nekterim pa le „oznanuje“, zdaj se le pozdravljamo, nikoli se ne pozdravljujemo, nekteri se nikoli ne priporočajo, zmirom se le priporočujejo; nikoli ne vzdigajo, vedno le vzdigujejo; noben Slovenec se ne srami, vsak se, kakor že vemo, le sramuje, — kedar ga je sram, če ga je tudi le enkrat.

S tem sem menda dopovedal vsakemu, da nam pravijo naši glagoli ponavljavni razun večkratnega v pravem sed. č. tudi enkratno djanje.

(Dalje sledí.)

Novičar iz mnogih krajev.

Nova postava za rudarstvo je 1. dan t. m. zadobila veljavo; ravno ta dan so bile tudi izdane marke za kolek (štempelj) namest dozda navadnega kolokovanega papirja; vendar je še zmiraj ta papir veljaven, in dokler ga je kaj, se bo dobival še zmiraj v prodajavnicah, ki pa nimajo pravice za papir ne vinarja več tirjati, kakor toliko, kolikor kolek znese. — Ker je c. k. ministerstvo nauka zvedilo, da je v 3 letih 14 šolskih pomočnikov šolstvo zapustilo in v druge službe stopilo, je omenjeno ministerstvo v nekem razpisu izgovorilo, da sicer take odstopne zvediti je žalostno, da pa se smé pričakovati zmiraj več ljudskih učiteljev, če si bojo učitelji, kateheti in duhovni prizadevali, več fantov, ki so bistro

*) Česki: leteti (trp. ned.); létati (ponavl.); — přileteti (dovrš.); přiletati (trp. nedov.); přiletovati (ponavl.) Mi govorimo že „priletujejo“ za: „prilétajo“ in za „priletujejo“. Vendar pravimo: terske „odlétajo“ (trp. nedov.) iz „odletéti“, (ne iz „létati“ naravnost, drugači bi moral biti ta glagol (odlétati) doveršiven. Ptice so polétale —ščamo izletele“, tukaj je pa bil „po-“ pritaknjen naravnost glagolu „letati“; zato je „polétati“ kakor „pre-letati“ tudi glag. doverš. Tukaj moram nekako posebnost naše slovenščine v misel vzeti. Drugim Jugoslovanom so glag.: donosim, iznosim, dolazim nedoverš. (terpežno) na ravnost iz doverš.: donesem, iznesem, dolezem. Tako je tudi v starosl.: „prihodit“ nedovrš., iz doverš.: pri-iti (pri-idem, pridem). Tako tudi Poljaku „pryhodzi“, Čehu „přichazij“, Rusu „proishodit“ (Jan. 3. 7. (8.) nedovrš. To staro šego smo Slovenci pozabili. Mi izpeljujemo iznositi, izhoditi na ravnost iz „nositi“, „hoditi“; zato sta nam ta glagola doverš.; namesto jugosl. in starosl. „iznositi“, „izhoditi“, „prihodit“ pravimo: iznašati, izhajati, prihajati, kar je pa že bolj ponavljavno. Oblika dov. „plátiti“ pozabivši, rabimo mi „pláčati“ za gl. doverš.; drugim Jugosl. je „pláčati“ nedov. Pis.

glave in lepe obnaše, za šolstvo pridobiti in jih že ta čas, ko hodijo v ljudsko šolo, malo po malem pripravljati za prihodnji učiteljski stan. — V mnogih časnikih se bere, da avstrijski nadškofje, ki so šli v rimski zbor, imajo zraven že znane naloge tudi to, da se bojo pomenili s sv. očetom papežem zastran konkordata, ki ga ima avstrijska vlada skleniti s papeževim predtolom. — Goveja kuga se po našem cesarstvu zmiraj bolj razširja; deželni poglavar na Dunaji je te dni dal oklicati, da naj, ker je goveja kuga na Ogerkem, Marskem in v Galiciji, in se je tudi v doljni Avstriji pa tudi na Dunaji prikazala, se vsak gospodar ravná po predpisih zastran kužnih boleznin. — Od 10. sept. do 30. oktobra je na Dunaji za kolero zbolelo 3331 ljudi, pomerlo jih je 1106. — Od vojske v Krimu se je te dni po naznanilih vojskovodja Mensikova zvedilo, da je bila zedinjena armada dvakrat tepena, 23. in 25. oktobra. Rusovski general Liprandi je 25. oktobra tabor zaveznikov pred Balaklavo napadel, 4 redute z naskokom vzel in jim 11 topov pobral; angleški konjiki so bili od rusovskih tako potolčeni, da so 600 vojakov zgubili. Dva dni pred pa so Rusi, planivši iz terdnjave sevastopoljske, Francoze napadli in jim 11 topov in 9 možnarjev zabili. Koliko je v tih naznanilih resnice, se ne vé; to pa je gotovo, da do 24. okt. niso zavezniki nič posebnega opravili, ker njih vojskovodje molče — gotovo znamenje, da ničesa povedati nimajo. Le „Moniteur“ je oznanil 30. oktobra, da je zedinjena armada 2 unanje terdnjavi razdjala. Ker se je bombardiranje Sevastopolja pričelo, ne dopušajo zavezniki tudi sevastopoljskim ženam in otrokom več, da bi po vodo hodile k črnaji reki; to bo za mesto velika nadloga. Spet se je bralo, da so vojskovodje zedinjene armade poslali poročnika k Mensikovu: naj se terdnjava sevastopoljska z lepo poda, — al Mensikov jim je odgovoril, da bojo imeli, kar bojo dobili; — potem je bil veliki napad na 29. dan oktobra določen. Kmalu se mora zdaj slišati: da je Sevastopolj padel, ali pa, da so zavezniki za letos kopita pobrali, kakor jih je pobral admiral Napier, ki je mislil že čez zimo v Kronstadt u stanovati, je pa te dni že v Hamburg došel. — Stokrat ponavljena pa zmiraj prazna novica, da se bo dal cesar Napoleon od papeža v Parizu kronati, se spet razglasuje po časnikih; nekteri mislijo, da čaka le, dokler Sevastopolj ne pade, in da bo zdaj to toliko laže dosegel, ker se Napoleon čisla za branitelja katoliške vére proti sili Starovercov. — Iz Španjskega se sliši, da se še zmiraj ne vé, kaj bo prihodnost prinesla, ker oblastnika Espartero in O'Donnell sta si v svojih mislih popolnoma navskriž. Poslanci za državni zbor so izvoljeni; večina je nek Esparterove stranke; temu pa kraljica Izabela ni kaj pri sercu; če zbor izvoli 2 let staro princezjo za kraljico, misli on za časa maloletnosti vlado v roke dobiti. — Ravno na večer je prinesel „Wien. Geschäftsb.“ iz vojske v Krimu sledečo naj novejšo novico; ali je gotova, ne vémo; glasi se takole: „Bombe zedinjene armade so Sevastopolj že zlo poškodovale; ene mestne vrata so že razdjane; admiral Nahimov je smert storil“.

Prodani sin in spokorjeni razbojnik.

(Dalje.)

Blagoslov mu da ino se loči. Janko vzame s torbice mazilo, Janko sede na konjiča svoj'ga, Ter pomaže dete prenesrečno. Ravnim potom k roparju jezdari. Dete skoči na nožice zdrave, Nastopilo ko spet drugo jutro, Skoči ko u gori mlada serna, Že zagleda kočo roparjevo, Ino teče k materi skerbljivi: In krog hiše sina se valjati, „Mama, mama! o poglejte, Valjati se kakor krunkelj hloda. mama!“

Skače, vpije, veseli se zdravja. Strah veseli roparco prevzame, Nič ne zine kakor okamnjena, Solze svitile ji v očeh igrajo; Sinka stiska na serce, ga ljubi, Ljubi ga, ko nikdar ga ljubila. Vse pové ji ozdravljeno dete. Pa mu reče mati prevesela:

„Pojdi, noter pride naj prijatelj,

Da plačilo prejme za dobroto.“ Prime se za roko dete Janku, In skakljaje k materi ga pelje. Progovarja roparjeva žena:

„Blaga duša! neznani mladeneč!

Kdo plačati more ti dobroto! Vse bogastvo rada ti darujem.“

Ali Janko lepo spregovarja:

„Hvala lepa, hvala za bogastvo,

Nič ne hasne mi zlata na kupe“.

Vse pové ji, cesar potrebuje, Cesar išče, pa nikjer ne najde. Zdihe žena mlada kakor zora:

„Bog pomagaj! zlo je negotovo;

Jaz moža ne upam si prositi, Ker serca je terdega ko kamen“.

Še potekla dobro ni beseda, Dvanajst hlapcev roparja se bliža, Kakor dvanajst kervoločnih volkov.

Hitro skrila Jankota je žena, Mlada žena, roparjeva ljuba. Prihrušali ko domu so hlapci, Zadišala jim je kri kerščanska.

Pogleduje divje eden druž'ga, Preiskati hočejo vso hišo.

Ali dosti ena je beseda, Z milih ust, pa ostrá kakor strela.

Med nje stopi roparjeva žena:

„Mirno vsi, jaz tu sem gospodinja!“

Tiho seda vsak na svoje mesto. Pomerila komaj dvanajst pervih, Prikaže se dvanajst drugih poslov. Prihrušali ko domú so hlapci,

(Konec sledí.)

Zadišala jim je kri kerščanska. Ko vetrovi tulijo v votlinah, Dokler pota 'z ječe ne dobijo; Tak sirovi vpijejo hlapčoni, Ter grozijo hišo vso razdjati. Med nje stopi roparjeva žena:

„Mirno vsi, jaz tu sem gazdarica!

„V hiši imaš skritega kristjana, Daj ga sem, dažejo si vhladimo!“

Plannim okom vsacega pogleda, Zaničljivo se usim smehljaje:

„Pozabili naglo ste večera — Pa saj kmalu pride gospodar,

in —“

To izrekši oberne se urno, Kakor blisk u tamni noči zgine. Hlapcev vsak se trese hude jeze, Ziniti ne upa več nobeden.

Vsak na svoje mesto se useda, Ino grize ustnice serdito.

Jelo ko se dobro je mračiti, Bliža kočí svoji se razbojnik.

Da bi vidil strašnega človeka! Truplo ima, kakor hrast stoletni, Z rašovne mu vse je oblačilo.

V roci desni železno gorjačo. Las rudeci visi čez ramena, Mu do pasa je rudeča brada.

Bliskajo se oči mu ko plamen. Kadar stopi zemlja se potrese. Malo ide, malo spet postaja, Gleda krogi, ali nič ne vidi.

Že dišala mu je kri kerščanska. Ko je mislil kaj je ino kje je, Mu nasproti s sinčkom pride žena.

Nju spoznati veseli se ropar. Sinka ljubi, ljubi svojo ženo, Ino ginjen jame govoriti:

„Bog ni storil, on mi ni prijatelj!

Boter ne, ker njemu moč ni taka; Al kdor storil, on je moj prijatelj!

Bodi priča zvesta mi gorjača, Bodi priča ti nebo višnjevo,

Kako terdo se bom zagovoril: Poiskati tega čem človeka,

Dati njemu kolikor mu drago, Dati vse mu in storiti vse mu,

Ako hoče lastno mje življenje!“

Pogovori vredništva. Gosp. J. J. iz St.: Dolgo smo prevdarjali: ali bi ali ne; zato Vam nismo odgovorili, ali bomo natisnili poslani sostavek 20. julia t. l. ali ne. Sklenili smo: ga ne vzeti, kakor ste nam na voljo dali. Resnica, če še tako rahlo in prijazno rečena, oči kolje, in če se je človek abote navzel, da res misli, da njegova je prava, s takim ni nič početi. Probatum est.

Za pogorelce Podhoščane

je po prošnji v 86. listu „Novic“ vredništvu došlo: Od gosp. J. P. K. 2 fl. — Od neimenovane hiše 10 fl. — Od gosp. J. Š. 1 fl.

Stan kursa na Dunaji 2. novembra 1854.

Obligacije	5 %	83 ³ / ₈ fl.	Esterhaz. srečke po 40 fl.	86 fl.
državnega	4 ¹ / ₂ %	72 ¹ / ₂ %	Windišgrac. „ „	20 „ 29 ⁵ / ₈ %
dolga	3 %	51 %	Waldstein. „ „	20 „ 28 ³ / ₄ %
	2 ¹ / ₂ %	41 ¹ / ₂ %	Keglevičeve „ „	10 „ 10 ¹ / ₈ %
			Cesarski cekini.	5 fl. 42
Obliq. 5% od leta 1851 B	95	„	Napoleonodor (20 frankov)	9 fl. 33
Obliq. zemljiš. odkupa 5%	74 ¹ / ₄ %	„	Suverendor	16 fl. 20
Zajemi od leta 1834	224	„	Pruski Fridrihsdor	9 fl. 57
„ „ 1839	134 ¹ / ₄ %	„	Nadavk (agio) srebra:	
„ „ 1854	96 ³ / ₄ %	„	na 100 fl.	23 ³ / ₄ fl.

Loterijne srečke:

V Terstu 28. oktobra 1854: 60. 64. 56. 16. 49.

Prihodnje srečkanje v Terstu bo 11. novembra.